

Lukáš, Miroslav

Závěr

In: Lukáš, Miroslav. *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů : (od konce 16. století do druhé světové války)*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019, pp. 156-158

ISBN 978-80-210-9311-9; ISBN 978-80-210-9312-6 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141465>

Access Date: 11. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZÁVĚR

Předložená kniha mapuje divadelní život v Mikulově od doby, kdy panství získal knížecí rod Dietrichsteinů, až do začátku druhé světové války. Postupně se zabývá divadlem na mikulovském zámku, piaristickým školským divadlem, cestujícími společnostmi, které Mikulov navštívily, a divadelní činností místních spolků.

Nejvýznamnější období v divadelních dějinách Mikulova, které má současně výrazný přesah do středoevropského divadelního prostoru, začíná érou kardinála Dietrichsteina v první polovině 17. století, kdy se Mikulov stal důležitým politickým, kulturně-společenským a duchovním centrem Moravy. V té době zde vzniklo zámecké divadlo, které mělo sloužit k potřebám reprezentace a zábavy majitele panství. Do Mikulova současně přišli piaristé, kteří využívali divadlo jako školní výukovou metodu a současně jako důležitý prostředek probíhající rekatolizace.

Uvedené období dosahuje vrcholu za vlády Leopolda Josefa Dietrichsteina na přelomu 17. a 18. století. Archivní materiály odhalily Leopolda jako výrazného milovníka divadelního umění, který s divadlem přicházel do styku už od svých dětských let, ať už při studiu na jezuitských kolejích nebo při vlastních aktivitách v domácím divadle. Později se z něj stal i podporovatel profesionálních divadelních společností. Za jeho vlády došlo rovněž k výraznému rozkvětu piaristického školského divadla, které dokázalo produkovat i tři divadelní představení ročně. Na dvou dochovaných synopsích piaristických her z uvedeného období se nachází zajímavé slovní spojení „Nickolspurgerischen Parnasso“, které přirovnává Mikulov k antickému sídlu múz. S piaristickou kolejí, hudebními semináři, rozkvetlou zámeckou kulturou, ale také s architektonickou podobou města a krajiny, byl Mikulov v té době nepochybně kulturním centrem. Uvedený výraz už ostatně použil i mikulovský rodák Johann Georg Gettner, když sám sebe označil za „Thalii na Moravském Parnasu zrozenou“.

Důležitou roli v divadelní historii Mikulova sehrály rovněž profesionální cestující divadelní společnosti, které do města zajížděly minimálně od konce třicetileté války. V této souvislosti Mikulov výrazně těžil ze své polohy na spojnici mezi Vídní a rakouským Slezskem, díky čemuž do města mimo menších společností zavítaly i renomované soubory putující po této trase, například z Vídně. Ještě ve druhé polovině 17. století však nejsou záznamy o pobytech divadelních společností v Mikulově příliš četné. Dohledat je lze převážně v účetních knihách knížecího rodu Dietrichsteinů, což dokládá, že jejich případné produkce měly spojitost se zábavou knížecího panstva. Od druhé poloviny 18. století lze pracovat také se žádostmi divadelních ředitelů, kteří hodlali uvádět svá představení v podzámčí. Zemský úřad, který tyto žádosti vyřizoval, ovšem vydávání povolení k divadelním produkcím v „malých“ poddanských městech spíše omezoval. Jistou roli při těchto zákazech samozřejmě sehrály i osvětské reformy. V 19. století se situace změnila a divadelní společnosti se v Mikulově objevovaly stále častěji. Od druhé poloviny téhož století téměř každý rok, pokud neprobíhaly válečné či jiné nešťastné události, do města nějaká divadelní společnost zavítala. Jejich repertoár se měnil dle nových trendů vycházejících především z vídeňského divadelního prostředí. V nabídce převažovaly hlavně veselohry, frašky, kouzelné báchorky či singšpíly, později pak operety. Po první světové válce, kdy se zdejší německé obyvatelstvo stalo menšinou v nově vzniklé Československé republice, zohledňovaly divadelní společnosti také národně obrannou a výchovnou funkci divadla a uváděly dramata německých a rakouských klasiků.

Některé z divadelních společností strávily v Mikulově i více jak dva měsíce, což dokazuje výrazný zájem zdejšího publika o tento druh umění a jeho stálé místo v kulturním životě měšťanů. Při delších pobytech vznikala mezi společnostmi a jejich diváky větší provázanost. Pokud však divadelní ředitel podcenil své publikum a nabídl mu nezajímavou nebo špatně připravenou produkci, setkal se s nezájmem. Totéž se mu mohlo přihodit při špatně načasovaném příjezdu do Mikulova, který se kryl se sezonními polními pracemi. Zájem o svá představení mohl naopak divadelní ředitel znásobit například inscenací novinky z vídeňských jevišť, inscenací hry místního autora nebo premiérovým uvedením hry, v níž se počítalo s účastí místních obyvatel. Neobvyklé nebylo ani využívání hudebně vzdělaných obyvatel v hudebních představeních. Běžná však byla i opačná praxe, kdy místní ochotníky v jejich činnosti podpořil profesionální hudebník nebo divadelník a nazkoušel či připravil s nimi určitý program.

Na začátku 19. století se v kulturním životě města snažili převzít iniciativu emancipovanější mikulovští měšťané. V té době ovšem měšťané naráželi na omezené možnosti ve sdružování občanů a rovněž měli problém s nedostatečným zázemím. K provozování divadla byl nutný prostor s trvalejším zázemím, kde by bylo možné postavit jeviště a skladovat kulisy a rekvizity. Paradoxem je, že ve městě stálo ke svým účelům už od roku 1771 nevyužívané piaristické divadlo. Církev a později

stát jej patrně nechtěl zapůjčit pro tento druh zábavy. Od roku 1812 získali divadla chtiví měšťané azyl v zimní zámecké jízdárně, tato spolupráce trvala jen do roku 1819, kdy byla na základě stížností knížetem Františkem Josefem Dietrichsteinem ukončena. S problémy s nedostatkem vhodných prostor k pořádání kulturních, a zvláště pak divadelních akcí se Mikulov potýkal ještě na začátku 20. století. Nikdy zde nebylo postaveno ani městské divadlo, které by mohly využívat profesionální kočovné společnosti, přitom tato idea, jak je prokázáno výše, minimálně ve druhé polovině 19. století v Mikulově existovala. Za to, že zde nebylo postaveno městské divadlo, může hlavně pozice Mikulova jako poddanského města s méně možnostmi, než měla města královská, např. Uherské Hradiště a Znojmo, kde městská divadla byla zbudována. Tato situace pak měla za následek, že si mikulovští měšťané nemohli sami zvát divadelní ředitele a byli závislí na těch, kteří do města zavítali. Samozřejmě nelze vyloučit, že ojedinele některý z aktivních měšťanů mohl skrze své kontakty nějakou divadelní společnost oslovit, aby do města přijela. Nedělo se tak však z pozice vedení města jako objednatel.

V Mikulově nikdy nevznikl ani „Německý dům“, kde by se scházely místní spolky, tak jako v blízkých a menších Valticích či Hustopečích. Spolky, které zde začaly houfně vznikat až od druhé poloviny 19. století, a divadelní společnosti tak pro své produkce využívaly sály místních hostinců nebo prostor na měšťanské střelnici. Nejreprezentativnější scéna v novodobých dějinách města vznikla až v roce 1914 v hotelu Rose.

Předkládaná kniha je v jisté míře úvodním krokem k dalším výzkumům, které by se měly týkat hlubšího poznání vzniku zámeckého divadla, zpracování historie piaristického školského divadla, výzkumu v oblasti divadelních aktivit Leopolda Ignáce Dietrichsteina či zrodu měšťanských divadelních aktivit na začátku 19. století. Tato čtyři témata, která se do určité míry vzájemně prolínají, jsou současně nejvýznamnějšími etapami v divadelním životě Mikulova. V neposlední řadě zůstává také neuzavřen výzkum mikulovských kořenů významného divadelního ředitele Johanna Georga Gettnera, který se k Mikulovu vždy hlásil, ale jehož léta strávená zde jsou zatím zahalena tajemstvím.